

ACC. N:R M. 16760: 1-5.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Birgitta Holm-Fryksén*
Härad: *Luggude* Berättare: *Konrad Remberg*
Socken: *Viken* Berättarens yrke: *sjökaptän*
Uppteckningsår: *1963* Född år *1885* i *Viken*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Gjömnanstraditioner. s. 1-5.

LUF 51

Skriv endast på denna sida.

ACC. N:R M. 16760.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

INNEHÅLL

Passerande av "linjen"	s. 1
Vakter	s. 1
Rangskillnader	s. 1
Hyran	s. 1
Skansens inredning	s. 1-2
Kosthåll	s. 2
Jul ombord	s. 3
Vidskepelse	s. 3
Bestraffning	s. 3
Fritid	s. 3-4
Souvenirer	s. 4
Utbildning	s. 5
Blandad besättning	s. 5

1.

ACC. N:R M.16760:/.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

SJÖMANSTRADITIONER.

På min första resa, från Norrland till Kapstaden, seglade jag som jungman. Vi passerade linjen då, men det förekom inga upp-tåg alls. Man har hört talas om, att de yngre besättningsmännen blev rakade då, men vi blev inte alls utsatta för sådan behandling.

Arbetet var indelat i olika vakter om fyra timmar vardera. Hundvakten mellan tolv och fyra på natten var värst. Men även om man hade frivakten, fick man sällan sova hela tiden. Det var nästan alltid något segel, som behövde revas eller beslås och då väcktes frivakten.

Rangskillnaderna var väl inte så märkbara ombord, men kaptenen var förstås en mäktig herre. Honom hade man minsann respekt för. Hyran var för en jungman på den tiden 15 kronor i månaden. När vi då kom i hamn, fick vi gå till kaptenen och be att få ut pengar till tvål och annat, som man behövde. Var man i Amerika, skulle man ha till Floridavatten, ett slags eau de cologne. Det köpte var enda sjöman på den tiden.

Vi bodde åtta man i skansen. Där fanns bara kojerna och våra kistor. Inga andra möbler alls fanns. Kistorna var bra att förvara sakerna i, för de var absolut vattentäta. Det hände ofta

2.

ACC. N:R M. 16760:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

vid hårt väder, att vi fick vatten i skansen.

Sängkläderna fick vi hålla själva. Men det var i stort sett bara en filt. "Låd skräddare", d.v.s. helt avklädd, gjorde man praktiskt taget aldrig, för man fick alltid vara till pass och ha kläderna på sig.

Kosten var mycket knapp. Stewarden hade ett viktigt arbete, för han skulle ransonera maten, så den räckte hela resan. Vi fick en viss mängd socker och smör, bönor och bröd i veckan, som det står i sjölagen. Sedan tog stewarden av våra ransoner till matlagningen, men smör och bröd fick vi själva hushålla med. Visst var det skralt många gånger, men maten tog aldrig helt slut.

Värst var det med vattnet. Vi fick sätta ut träkar på däck, när det regnade för att få vatten att tvätta i. Annars skulle vi aldrig ha fått tvättat kläderna. Allt annat måste användas till dricksvatten. Vi hade konserverad mjölk ombord också, förstås. "Knallar", ett slags veteskorpor, fanns alltid ombord. Vid slutet av resan och ofta innan dess var det mask i dem. Den gick ner "för samma pris". Vi försökte titta efter, men vi måste ju ha hoppat över lika många.

I Kapstaden köpte vi majsbröd. Det blev fruktansvärt hårt, och för att vi skulle kunna få det i oss, fick vi lägga det i blöt en kvart-tjugo minuter innan vi skulle äta.

3.

ACC. N:R M. 16760:3

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Julen firades inte på något särskilt sätt. Vi hade fisk, men den blev inte lutad som den skulle, utan stewarden tog fisken, stötte den och kokte den.

Man brukade kunna se på månen, när det skulle bli oväder. Och så hade man ju barometern.

Flygande holländaren har jag aldrig sett. Jag hörde aldrig tala om honom i skansen heller. Folk som bodde i havet, har jag heller inte hört om. Det pratades det nog om för längre sen.

Men man hörde ofta talas om varsel hemma. Det hände nästan varje år, att någon blev borta på sjön eller råkade ut för andra olyckor. Det hade alltid på ett eller annat sätt förebådats hemma. Ibland brukade de säga att någon hade tagit i dörren, men när de öppnade, fanns där ingen. Det var förebud om olycka till sjöss.

Så mycket kroppsaga förekom inte, men det kunde hända att man fick sig en spark, om man inte kom till pass fort nog.

Slagsmål förekom inte hos oss. Det har varit fridsamma besättningar.

På fritiden läste man litet. Och så var det alltid någon av besättningen, som kunde spela något instrument, dragspel t.ex., och sjunga. Så berättade man historier. Jag kan inte komma ihåg någon just nu. Fruntimmersbravader pratade man mycket om, förstås.

Ibland brukade vi gå igenom våra sjömanskistor och granska innehållet. Det kallade vi "kisteförnöjelse".

Och så fångade vi albatross. De finns i Sydatlanten. Vi gjorde små plåtbitar, som såg ut ungefär som ett ruteress med hål i. Vi satte en fläskbit i hålet och band i ett snöre och drog det efter båten. Albatrossen har krokig näbb och den fastnade i hålet, så vi kunde hala in fågeln. Det är inte mycket kött på dem. Vi brukade ta skinnet, som sitter över klorna och göra tobakspungar av.

Vi brukade också harpunera "springare". Det är en fisk, som påminner om tumlaren. De brukade kryssa före båten. De var köttiga och fina. I synnerhet över nacken var köttet vitt och fint, nästan som kalvkött. En gång var jag med att harpunera en haj. Det hände ofta, att flygfiskar flög mot segel eller master och föll ner på däck. Vi brukade torka deras vingor och ha som souvenirer.

Man har hört, att sjöfolk brukade köpa med sig hem saker t.ex. billig konjak, som de sedan sålde hemma. Det gjorde aldrig vi. I Kapstaden brukade vi köpa strutsfjädrar och s.k. "silverlöv". Det var blad från något träslag, som växte där nere och som skimrade som silver och som det var målat på. Dem gav vi bort som presenter, när vi kom hem. Men ingen köpte något med beräk-

5.

ACC. N:R M. 16760:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ning att sälja det och tjäna på affären.

Att gå till sjöss var nästan enda möjligheten för oss här, om vi ville ha ett yrke. Det behövdes ju ingen direkt utbildning. Man mönstrade på som jungman vid femton års ålder. Sedan blev man lättmatros och sedan riktig matros. Man hade ju möjlighet att läsa till styrman och kapten sedan.

Timmerman hade vi alltid med oss. Segelmakare hade vi däremot ingen. Det var i regel förste matrosen, som skötte det arbetet. Kaptenen sysslade inte alls med sådant.

Den första båt jag seglade med hade rent svensk besättning, när jag mönstrade på. Men i Amerika fick vi ombord två negrer och en chilensare. Det var inget vidare att bo tillsammans med svartingarna. De luktade förfärligt illa, hade en otrolig kroppsutdunstning. Annars var de renliga av sig. Någon diskriminering var det aldrig tal om.